

Ticarî Vekil ve Ticarî Vekilin Kanundan Doğan Rekabet Etmeme Yükümlülüğü¹

***

Commercial Agent and Legal Non-Competition Obligation of Commercial Agent

Arş. Gör. Özlem Korucuoğlu Doğan
Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Anabilim Dalı,
ozlemkrcl@hotmail.com

Özet

Ticarî vekil, TBK (Türk Borçlar Kanunu) 551 ve 554. madde arasında düzenleme bulan, bağlı tacir yardımcılardan biridir. Ticarî vekilin unsurları, ticarî işletme, yetki ve şahıstır. Ticarî vekiller temsil yetkilerine göre genel yetkili ticarî vekiller ve sınırlı yetkili ticarî vekiller olmak üzere iki türe ayrılmaktadır. Genel yetkili ticarî vekiller, ticarî işletmenin olağan bütün işlerini yapmaya yetkili iken; sınırlı yetkili ticarî vekillerin temsil yetkileri, ticarî işletmenin bazı işlerini yapmak üzere sınırlandırılmıştır. Ticarî vekilin rekabet etmeme yükümlülüğü, TBK m. 553'te özel olarak düzenlenmiştir. Ticarî vekilin rekabet etmeme yükümlülüğüne aykırı davranması halinde ticarî işletme sahibinin talep edebileceği seçimlik haklar bulunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Ticarî vekil, Türk Borçlar Kanunu, Rekabet etmeme yükümlülüğü

Jel Sınıflandırması: K15

Abstract

Commercial agents, regulated under Articles 551-554 of Turkish Code of Obligations (TCO), are from one of merchant's dependant subsidiaries. Business concern, authorisation and person are the elements of commercial agent. Commercial agents are divided into two groups with according to authorisation levels as fully authorised commercial agents and limited authorised commercial agents. Fully authorised commercial agents are authorised to carry out all ordinary affairs of business concern, whereas power of attorney of limited authorised commercial agents are limited for certain affairs of business concern. Non-competition obligation of commercial agents is distinctively regulated under Art. 553 of TCO. Owner of business concern has alternative rights upon violation of non-competition obligation of commercial agents.

¹Bu makale, yazarın "Ticarî Vekillik Kurumu" isimli yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

Key Words: Commercial agent, Turkish Code of Obligations, Non-competition obligation

Jel Classification: K15

GİRİŞ

Bir ticarî işletmeyi kısmen de olsa kendi adına işleten tacir, çoğu zaman ticarî işletmesinin kapsam ve yoğunluğu sebebiyle, faaliyetlerinin icrası esnasında *tacir yardımcıları* olarak nitelendirilen diğer kişilerin yardımına ihtiyaç duymaktadır. Tacir ile hukuki bir ilişkide bulunmak isteyen üçüncü kişiler de, tacirin kendi iradesiyle atadığı bu kişilerin yaptığı işlemlere güven duymak isterler. Her iki tarafın da bu ihtiyaçlarının karşılanması için TBK m. 40 vd. de düzenlenen temsil kurumundan daha özel nitelikte düzenlemeler yapılması gerekliliği doğmuştur². Ancak tüzel kişilerin organları ve küçük veya kısıtlı tacirler adına yasa gereği işlem yapan temsilcileri, bu anlamda tacir yardımcıları sayılmamaktadır (Arkan, 2016, s.186; Kaya, Ülgen, Helvacı, Kendigelen, Nomer Ertan, 2015, s. 673). Nitekim bu kişiler kanun gereği görevlendirilmiş olup, tacirin iradesi bu kişilerin görevlendirilmelerinde söz konusu değildir.

Türk hukukunda tacir yardımcıları, esasen 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu (TBK) ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu (TTK)'nda düzenlemekle birlikte, başka mevzuatlarda da tacir yardımcılarına ilişkin düzenleme bulunmaktadır. Örneğin, 4458 sayılı Gümrük Kanunu m. 225 vd. de düzenlenen "Gümrük Müşaviri" de bir tacir yardımcısıdır (Domanıç, 1970,

---

² TBK m. 48' de, "*Ortaklık temsilcileri ile organlarının ve ticarî vekillerin yetkisine ilişkin hükümler saklıdır.*", denilerek, tacir yardımcılarının ilişkin düzenlenen hükümlerin genel olarak düzenlenen temsilcilikten özel olduğu belirtilmektedir. "*Gerek ticarî mümessillik ve ticarî vekillik; gerekse diğer yardımcılıklar (örneğin komisyoncu, acente gibi) 818 sayılı Borçlar Kanunu'nun 32. maddesinde düzenlenmiş olan temsil müessesesinin, ticarî hayatın söz konusu gereklerinden kaynaklanan, bu gerekliliklere uydurulmuş özel türleridir. Önemli bir ortak yön olarak, hem ticarî mümessillik ve hem de ticarî vekillik, tek taraflı bir hukuki işlemle verilen bir temsil yetkisini içerirler ve bu temsil yetkisinin verilmesinde etken olan alt ilişkiden bağımsız bir nitelik taşırlar.*" Yargıtay Hukuk Genel Kurulu (HGK), Esas Numarası (E. N.) 2008/15-651, Karar Numarası (K. N.) 2008/654, Tarih (T.) 5.11.2008, www.kazanci.com.

s.185; Ayhan, Özdamar, Çağlar, 2016, s. 468; Bilgili & Demirkapı, 2016, s. 71).

TBK’da düzenlenen tacir yardımcıları, pazarlamacı (TBK m. 448 vd.), simsar (TBK m. 520 vd.) , ticarî temsilci (TBK m. 547 vd.), ticarî vekil (TBK m. 551 vd.) komisyoncu (TBK m. 532 vd.) iken TTK’da düzenlenen tacir yardımcıları acente (TTK m. 102 vd.) ve taşıma işleri komisyoncusudur (TTK m. 917 vd.). Bunun dışında her ne kadar mevzuatımızda düzenlenmemiş olsa da “tek satıcı” da tacir yardımcısı olarak kabul edilmektedir (Ayhan vd., 2016, s. 468; Kaya vd., 2015, s. 676).

Çalışmamızda, ilk olarak bağlı tacir yardımcısı olan ticarî vekilin tanımı, unsurları, hukuki niteliği ve türleri üzerinde durulacak, daha sonra ticarî vekilin özel olarak hüküm altına alınan rekabet etmeme yüklümlülüğüne ilişkin bilgi verilecektir.

1. TİCARİ VEKİL KAVRAMI

1.1. Tanımı

Tacir, ticarî işletmesinin içinde bulunduğu duruma göre, yetkileri diğer tacir yardımcılara nazaran daha geniş olan ticarî temsilciler yerine, kendisinin yetkilerini bizzat belirlediği daha sınırlı yetkilere sahip yardımcılara ihtiyaç duyabilir. Bu ihtiyaca cevap verilebilmesi için kanun koyucu, TBK’ nın 551. ve 552. maddelerinde ticarî vekili ve türlerini düzenlemiştir³.

---

³ TBK’ nın 551 ve 552. maddeleri, 818 sayılı Borçlar Kanunu (BK)’nda tek bir başlık altında “Diğer Tacir Yardımcıları” olarak 453. maddede düzenlenmişti. Ancak “Ticarî Vekil” başlığı altında TBK m. 551’de, BK’nın 453. maddesinin ilk iki fıkrası düzenlenirken; TBK m. 552’de de “Diğer Tacir Yardımcıları” başlığı altında BK’nın 453. maddesinin 29.6.1956 tarihli ve 6763 sayılı Türk Ticaret Kanununun Mer’iyet ve Tatbik Şekli Hakkında Kanunun 41 i nci maddesiyle eklenen son fıkrası düzenleme bulmuştur. Zikredilen 453. maddeye eklenen üçüncü fıkra, esasen mülga 865 sayılı Ticaret Kanunu’nda kaldırılmış bulunan 100. fıkradaki satış memurlarını düzenleyen maddedir. (Maddeye ilişkin ayrıntılı açıklama için bkz: Feyzioğlu, 1978, s. 434-435) TBK’nın gerekçesine baktığımızda, 453. maddenin son fıkrasında düzenlenen *mağaza memurları ve müstahdemlerinin* “diğer tacir yardımcıları” başlığı altında ayrı olarak düzenlenmesinin sebebinin *ticarî temsilci ve ticarî vekilin dışında kalan tacir yardımcıları* olarak isimlendirilmeleri olduğu belirtilmiştir. Ancak “Sınırlı Yetkili Ticarî

Ticarî vekil, TBK m. 551/f.1’de, “*bir ticarî işletme sahibinin kendisine ticarî temsilcilik yetkisi vermeksizin, işletmesini yönetmek veya işletmesinin bazı işlerini yürütmek için yetkilendirdiği kişi*” olarak tanımlanmıştır.

Tanımdan da anlaşılacağı üzere ticarî vekile temsil yetkisi, ya işletmenin bütün işlerinin yönetilmesi için veyahut işletmenin belirli bazı işlerinin yapılması için verilmekte olup, temsil yetkilerinin derecelerine göre ticarî vekil türlere ayrılmaktadır.

1.2. Unsurları

1.2.1. Ticarî İşletme Unsuru

Ticarî vekili tanımlayan TBK m. 551’de görüldüğü üzere, ticarî vekiller, sadece ticarî işletmelere atanabilirler. Nitekim maddede, ticarî vekilin, ticarî işletme sahibi tarafından, ticarî işletmesi için atanacağı açıkça zikredilmektedir.

Ticarî işletme, TTK m. 11 ve Ticaret Sicili Yönetmeliği (TSY) m.4/ f.1/ r bendinde, “*esnaf işletmesi için öngörülen sınırı aşan düzeyde gelir sağlamayı hedef tutan faaliyetlerin devamlı ve bağımsız şekilde yürütüldüğü işletmeler*” olarak tanımlanmıştır. Dolayısıyla, TTK bağlamında, bir işletmeye ticarî işletme özelliğini kazandıran ana unsurun esnaf işletmesi için öngörülen sınırın aşılması olduğu söylenebilir (Arkan, 2016, s. 28.). Ancak doktrinde esnaf işletmesi için öngörülen sınırı aşan düzeyde gelir sağlama hedefinin yeterli olduğuna ilişkin görüşler de mevcuttur. (Demirkapı, 2013, s. 380) Bunun dışında bir işletmenin ticarî işletme kabul edilebilmesi için, tanımından hareketle; gelir sağlama amacıyla hareket etme, sürekli faaliyet gösterme, bağımsızlık unsurlarını bünyesinde bulundurması gerektiği ifade edilebilir (Ayhan vd., 2016, s. 119).

Ticarî işletme sayılmayan işletmelere atanan temsilcilerin yetkileri, TBK m.40 vd. de düzenlenen temsil hakkındaki genel hükümlere (Arkan, 2016, s. 186; Feyzioğlu, 1978, s. 430) ve adi vekil olarak atanmaları halinde

---

Vekiller” başlığı altında ayrıntılı açıklayacağımız üzere, bu kişiler de doktrinde haklı olarak “ticarî vekil” olarak kabul edilmektedir. (Bkz. Kaya, 2015, s. 693; Topçuoğlu, 2011, s. 30-31. Ayoğlu, 2012, s. 47.)

TBK m. 502 vd. de düzenlenen vekâlet sözleşmesine tabidir (Domaniç, 1970, s. 198).

Esnaf işletmeleri için öngörülen sınırı aşan düzeyde gelir sağlayan her türlü işletme, diğer unsurları da barındırmak kaydıyla ticaret hukuku sistemimiz açısından ticarî işletme sayılacağından (Arkan, 2016, s.26), kanaatimizce, bu sınırın aşan sanayi işletmelerine (Kaya vd., 2015, 236; Ertaş, 2014, s. 1174) ticarî vekil atanmasında bir tereddüt bulunmamaktadır.

1.2.2. Şahıs Unsuru

Ticarî vekilliğin şahıs unsuru, ticarî vekili atayacak ve ticarî vekil olarak atanacak şahıs olmak üzere iki ayrı biçimde incelenmeyi gerektirmektedir.

1.2.2.1. Ticarî Vekili Atayacak Şahıs

TBK m. 551’de açık bir şekilde, ticarî vekil, “...*bir ticarî işletme sahibinin, ... yetkilendirdiği kişi*” olarak belirtilmektedir. Bu sebeple, ticarî vekili tayin etmeye yetkili kişinin işletme sahibi olduğunu söyleyebiliriz. Ancak bu ifadede belirtilen “ticarî işletme sahibi” ibaresi, işletmeyi işleten kişi olarak anlaşılması gerekmektedir (Arkan, 2016, s. 186). Nitekim her zaman ticarî işletme sahibi ile bu işletmeyi işleten kişi aynı kişi olmayabilir.

Muhakkak ticarî işletme sahibinin atadığı ticarî temsilci de kendisinden temsil yetkileri daha az olan ticarî vekili atama yetkisini haizdir (Feyzioğlu, 1978, s. 430; Arkan, 2016, s. 184).

1.2.2.2. Ticarî Vekil Olarak Atanacak Şahıs

TBK’da kimlerin ticarî vekil olabileceğine ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır. Ticarî vekilin, taciri temsil yetkisi bulunduğundan, temsilci hükümlerine göre ticarî vekil olarak atanacak şahsı tespit etmek mümkündür.

Gerçek kişilerin, ticarî vekil olmalarında herhangi bir hukuki engel bulunmamaktadır. Ayırt etme gücünü haiz her gerçek kişi, ticarî vekil olarak atanabilir (Kaya vd., s. 679; Arkan, 2016, s.176; Kırca, 1996, s. 72;. Ticarî vekillerin tam ehliyetli olmasına ilişkin: Baştuğ & Erdem, 1993, s.152; Domaniç, 1970, s. 327).

Doktrinde ticarî temsilcinin tüzel kişi olarak atanıp atanmayacağına ilişkin ihtilaflar mevcut iken, ticarî vekile ilişkin tartışmalar bulunmamaktadır. Ancak kanaatimizce bu tartışmalar ticarî vekil açısından da aynen geçerlidir.

Bir kısım yazarlar tarafından savunulan görüşe göre (Rumpf, 2009, s. 188; Domaniç, 1970, s. 187; Ayhan vd., 2016, s. 471; Bozer & Göle, 2015, s. 82; Feyzioğlu, 1978, s. 413; Mimaroglu, 1978, s. 484; Edgü, 1964, s. 174), ticarî vekil ile işletme sahibi arasında sıkı güven ilişkisinin varlığı gereği tüzel kişiler, ticarî vekil olarak tayin edilemezler. Çünkü ticarî vekil olarak atanan tüzel kişinin, ticarî vekil olarak kendi belirleyeceği kişinin olmasının, işletme sahibinin iradesine bağlı olmamasına engel olduğu savunulmaktadır. Domaniç, tüzel kişinin atanmasının pratik olmayacağını, anonim şirketlerde yönetim kuruluna da tüzel kişinin atanmadığını örnek vererek açıklamaktadır (Domaniç, 1970, s. 187). Ancak 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ile yönetim kuruluna tüzel kişinin tayinine cevaz verilmektedir.

Kanaatimizce, tüzel kişinin ticarî vekil olarak atanmasında herhangi bir hukuki engel bulunmamaktadır (Aynı yönde bkz. Kırca, 1996, s. 85; Mineliler, 2010, s. 1471; Taşatan, 2013, s. 329). Çünkü ticarî vekillikte aranan güven ilişkisinin tüzel kişiye karşı daha fazla olacağı durumlar söz konusu olabilmektedir. Mesela, bir anonim şirketin itibarlı bir tüzel kişiyi ticarî vekil olarak ataması, gerçek bir şahsı atamasına oranla lehine olabilir. Kaldı ki, komanditer ortağın tüzel kişi olması halinde, aynı zamanda ticarî vekil olarak atanmasına da kanuni bir engel bulunmamaktadır. Kanunda sadece, komanditer ortağın ticarî vekil olarak atanacağı belirtilmiş olup, komanditer ortağın tüzel kişi olması halinde ticarî vekil olarak atanamayacağına ilişkin bir engel olduğuna dair bir hüküm belirtilmemiştir.

1.2.3. Yetki Unsuru

TBK m. 551'deki, "*Ticarî vekil, ..., kendisine ticarî temsilcilik yetkisi vermeksizin, işletmesini yönetmek veya işletmesinin bazı işlerini yürütmek için yetkilendirdiği kişidir*", hükmü nazara alınarak, ticarî vekilin, bir ticarî işletmenin bütün veya belirli bazı işlerinin görülmesi için yetkilendirildiğini söylemek mümkündür.

Ticarî vekillğin yetki unsuru, ticarî vekilin türünün tayin edilmesini sağlar. Şayet ticarî vekile verilen yetki, işletmenin bütün olağan işlerinin yürütülmesi için ise burada genel yetkili ticarî vekilden; ancak işletmenin belirli bazı işlemlerinin gördürülmesini kapsayan bir yetki ise sınırlı yetkili ticarî vekilden söz edilir.

Ticarî vekil atanması için gerekli olan bu yetki unsuru kanaatimizce süreklilik arz eden bir yetki türüdür. Her ne kadar hukuki görünüşe güven ilkesi gereği, yetki verilmeksizin üçüncü kişide bırakılan izlenim sebebiyle ticarî vekil gibi davranan da ticarî vekil sayılsa da, asıl olan ticarî vekil tayininde sürekli bir yetki unsurunun varlığıdır. Zira, bir kişiye tek bir iş için yetki verilmesi halinde, kişi adi bir temsilci olup onun ticarî vekil olarak adlandırılması uygun değildir.

1.3. Hukuki Mahiyeti ve Türleri

1.3.1. Hukuki Mahiyeti

TBK m. 551 vd. baktığımızda, ticarî vekillerin, işletme sahibi ile aralarındaki hukuki ilişkinin özel olarak düzenlenmediğini görmekteyiz. Ancak ticarî vekillğin hukuki mahiyetinin belirlenmesi, hem ticarî işletme sahibi ile aralarındaki iç ilişki hem de üçüncü kişilerle olan dış ilişki bakımından önem arz etmektedir.

Ticarî vekil, üçüncü kişilerle olan ilişkiler bakımından TBK m. 40 vd. de düzenlenen bir temsilcidir. Fakat ticarî vekilin temsil yetkisinin kapsamı, temsil yetkisini düzenleyen genel hükümlerden farklı olarak daha belirli kurullarla düzenlenmiştir. Nitekim ticarî hayatın hızlı ve güvenilir bir şekilde işleyişinin temini için, ticarî vekilin temsil yetkisinin kapsamı, ilişki içinde bulunduğu üçüncü kişilerce bilinmesi gerekir. Bu sebeple temsile ilişkin hükümler, ticarî vekilin temsil yetkisine ilişkin hükümlerinde düzenleme bulunmadığında tamamlayıcı olma görevini üstleneceklerdir (Fezyioğlu, 1978, s. 410; Ayhan vd., 2016, s. 486). Keza, TBK, m. 48' de de "*Ortaklık temsilcileri ile organlarının ve ticarî vekillerin yetkisine ilişkin hükümler saklıdır*" denilerek, temsile ilişkin genel hükümlerin değil, öncelikle söz konusu özel hükümlerin uygulanacağı ifade edilmektedir.

Ticarî vekil ile ticarî işletme sahibi arasındaki ilişki genellikle hizmet veya vekâlet sözleşmesi şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Hizmet sözleşmesi ve vekâlet sözleşmesi arasındaki farklar ticarî vekilin haklarının ve yükümlülüklerinin tespitinde önem arz etmektedir.

1.3.2. Ticarî Vekil Türleri

Daha önce de belirtildiği üzere, ticarî vekile verilen temsil yetkisi, ticarî vekilin hangi türden tayin edildiğini belirlememize olanak sağlamaktadır. TBK’da belirtilen yetki farklılıkları ölçüsünde ticarî vekilin türlerini, genel yetkili ticarî vekil, sınırlı yetkili ticarî vekil olmak üzere iki ayrı türde inceleyebiliriz⁴.

1.3.2.1. Genel Yetkili Ticarî Vekil

1.3.2.1.1. Temsil Yetkisinin Kapsamı

Genel yetkili ticarî vekiller, ticarî işletme sahibinin iradesine bağlı olarak süreli veya süresiz olarak atanabilirler (Kaya vd., 2015, s. 696). Genel yetkili ticarî vekilin yetkileri, ticarî temsilcinin yetkileri kadar kapsamlı olamayacağından, işletmenin sadece alışılmış işleriyle sınırlıdır (Arkan, 2016, s. 187; Kaya vd., 2015, s. 696). Bunun dışında, genel yetkili ticarî vekile özel yetki verilerek, genel yetkili ticarî vekilin normal şartlarda yapamayacağı birtakım işler için de yetkili kılınması mümkündür.

---

⁴ Doktrinde, ticarî vekillik kurumu genellikle *özel yetkili ticarî vekil* ve *genel yetkili ticarî vekil* olmak üzere iki grupta sınıflandırılarak incelenmektedir. Ancak hem belirli bazı işlerin gördürülmesi için atanan ticarî vekile hem de ticarî vekile kanunda belirtilen özel yetkiler verilerek atanan ticarî vekillere özel yetkili ticarî vekil denilmesi anlam karmaşasına sebebiyet vermektedir. Bunun dışında, TTK m. 371/ f.7’de de *sınırlı yetkili ticarî vekil* kavramına yer verilmiştir. Bu sebeple, çalışmamızda ticarî vekili genel yetkili ticarî vekil, sınırlı yetkili ticarî vekil olmak üzere iki gruba ayırarak inceleyeceğiz. Kanaatimizce, “özel yetkili ticarî vekil” kavramının, TBK’da açıkça yetki almadıkça ticarî vekilin normalde yapamayacağı işleri yapmak için özel yetki verilen ticarî vekiller için kullanılması daha doğrudur.

1.3.2.1.1.1. Alışılmış İşlerde

TBK m. 551’de, genel yetkili ticarî vekile verilen yetkinin, alışılmış bütün işleri kapsadığı ifade edilmektedir⁵. Alışılmış iş, doktrinde kullanılan “*olağan iş/olağanüstü iş*” ayrımında olağan işe karşılık gelmektedir. Kanunda, alışılmış işlerin neler olduğuna ilişkin bir açıklama bulunmamakla birlikte, doktrinde bu terime ilişkin tanımlamalar mevcuttur. İmregün’e göre, alışılmış iş, “nitelik ve nicelik açısından işletmenin her gün yapageldiği işlemler” olarak tanımlanırken (İmregün, 2005, s. 125); Poroy, Tekinalp, Çamoğlu’na göre, “aynı büyüklük ve nitelikteki işletmelerin piyasa telakkilerine ve ticarî teamüllere göre, varlıklarını sürdürebilmek için tür ve değer itibariyle devamlı olarak yapageldikleri işlemler” alışılmış işlerdir (Poroy, Tekinalp, Çamoğlu, 2014, s. 209).

Alışılmış işlerin belirlenmesinde, işletmenin niteliği, işin hacmi, bulunduğu yerde hakim olan ticarî görüşler ve işlemlerin tür ve değeri dikkate alınır (Arkan, 2016, s. 187; Kaya vd., 2015, s. 697; Berzek, 2007, s. 148).

1.3.2.1.1.2. Diğer İşlerde

Genel yetkili ticarî vekil, yukarıda belirtildiği gibi ancak ticarî işletmenin alışılmış işleriyle sınırlı olarak yetkili olup *alışılmış dışı/olağanüstü* işlerde yetkisi bulunmamaktadır. Bir ticarî işletme için bir işlemin alışılmış dışı sayılması, bizzat ticarî işletme sahibinin kendi alışkanlığı gereği yapıp yapmadığı iş ayrımından ziyade (Becker, 1982, s. 591), o ticarî işletmenin faaliyetleri bakımından nitelik ve nicelik yönünden farklı uygulamalar olmasına bağlıdır (Rumpf, 2009, s. 189).

Genel yetkili ticarî vekilin, olağanüstü olarak addedilebilecek bir işlem yapabilmesi için, kendisine özel yetki verilmesi gerekmektedir (Arkan, 2016, s. 187).

---

⁵ Ayoğlu, bu terimin isabetli olmadığını dile getirmektedir. Yazara göre, doktrinde kullanılan “olağan iş/ olağanüstü iş” gibi daha fazla tercih edilen ve yerleşik bir biçimde kullanılan bir terim varken, bu terimin kullanılması hukuk dünyası için alışılmış bir anlatım biçimi değildir. Ayoğlu, 2012, s. 47.

1.3.2.1.2. Temsil Yetkisinin Sınırlandırılması

Genel yetkili ticarî vekilin temsil yetkisi kanundan doğan sınırlamaya tabi olduğu gibi, onu atayan şahıs tarafından da bu yetkinin sınırlandırılması mümkündür.

1.3.2.1.2.1. Kanundan Doğan Sınırlandırmalar

Genel yetkili bir ticarî vekil, işletmenin olağan bütün işlemlerini işletme sahibi gibi yapabilecektir (Yavuz, 2014, s. 1328; Kaya vd., 2015, s. 697). Fakat TBK m. 551/f.2'de, ticarî vekilin açıkça yetkili kılınmadıkça, ödünç olarak para ve benzerlerini alamayacağı, kambiyo taahhüdünde bulunamayacağı, dava açamayacağı ve açılmış davayı takip edemeyeceği belirtilmektedir⁶. Bunun dışında, TBK m. 551/f.2'de belirtilmemesine rağmen, ticarî temsilci tarafından dahi özel yetkili olmadıkça yapılamayan, işletmeye dahil taşınmazların devredilmesi veya bir hak ile sınırlandırılması gibi işlemlerin, ticarî vekil tarafından da yapılamayacağı kabul edilmektedir (Domanıç, 1970, s. 197; Arkan, 2016, s. 188; Kaya vd., 2015, s. 697). Aynı zamanda ticarî temsilcinin yine temsil yetkisi dışında kalan, ticarî işletmeyi tasfiye etme, ticarî işletmenin iflasını isteme, ticaret unvanını değiştirme, işletmenin ortağına fesih ihbarda bulunma yahut işletmeye ortak atama işlemlerini de yapamayacağı kabul edilmektedir (Feyzioğlu, 1978, s. 415). Bunun dışında, ticarî vekilin, ticarî işletme sahibi adına kefalet veremeyeceği; bu sebeple ticarî vekilin ticarî işletme adına kefil olması durumunda, TBK m. 583/ f.2 maddesinin uygulanacağı dile getirilmektedir (Reisoğlu, 2013, s. 103). Anılan madde gereği de, ticarî vekile ticarî işletme adına kefil olması

---

⁶ Yargıtay 12. HD., E. 2016/770, K. 2016/13763, T. 10.05.2016, "...Somut olayda, bonodaki imzaların ... tarafından atıldığı tarafların kabulündedir. İbraz edilen Noterliğin 30.11.2007 tarih ve 1032 yevmiye numaralı vekâletname incelendiğinde, borçlu tarafından ...'na ihaleler ve bir takım işler ile ilgili yetki verildiği, kambiyo senedi düzenlenmesine dair yetki verilmediği, yine Noterliğin 21.12.2012 tarih ve 6980 yevmiye numaralı vekâletnamesinde ise borçlunun R. S. ile birlikte ...'nu, ticarî vekil atadığı anlaşılmakta olup, adı geçen kişilere çek düzenlemek dışında kambiyo senedi tanzimine (bu arada bono düzenlemeye) yetkisi verilmediği anlaşılmaktadır. Bu sebeple anılan vekâletnelere dayalı olarak tayin edilen vekil tarafından düzenlenen bonodan dolayı muteriz borçlu sorumlu olmaz." www.kazanci.com

için özel yetki verilmesi, kefalet için öngörülen yazılı şekil şartına bağlı olacaktır.

TTK m. 223'te, kolektif şirketlerde, şirket konusuna girmiyorsa; taşınmazları satmak, satın almak, teminat göstermek, rehnemek, şirketin özüne ilişkin üretim araçlarını elden çıkarmak veya ticarî işletme rehni kurmak gibi olağan iş ve işlemler dışında kalan hususlarda ortakların oybirliği şartı aranmaktadır. Bu sebeple de, kanaatimizce, ticarî vekile bu işlemlerin yapılması için özel yetki, tüm ortakların oybirliği ile verilmelidir.

TBK m. 551/ f.2'de ticarî vekilin, özel yetki almadıkça ödünç olarak para ve benzerlerini alamayacağı ifade edilmektedir. Burada benzer olarak ne kastedildiğine ilişkin kanunun gerekçesinde bir açıklama bulunmamaktadır. Ancak bankacılık terimlerinde, vadeli mevduat, devlet tahvili gibi değişim araçları da para benzeri olarak değerlendirilmektedir (<https://www.bankalar.org/bankacilik-terimleri/para/>). Kanaatimizce burada da kastedilen, kısa süre içinde nakde tahvil olabilen, herhangi bir vade gerektirmeyen likit varlıklardır. Yani hükme göre, ticarî vekillerin para ve para gibi değişim aracı olan ve paraya hemen dönüştürülebilecek varlıkları ödünç olarak alamayacağıının düşünülmesi uygundur.

Aynı zamanda, ticarî vekilin özel yetki almadıkça yapamayacağı işlemler arasında, kambiyo taahhüdünde bulunamayacağı düzenlenmektedir. Ticarî vekilin kambiyo taahhüdünde bulunamamasından kastedilen bu tür senetlerle ticarî işletmeyi borç altına sokamaması olup; kambiyo senedinden doğan hakkı vekil adına tahsil etmesi gibi ticarî işletme sahibini borç altına sokmayan işlemleri yapamaması demek değildir (Feyzioğlu, 1978, s. 434; Cenkcı & Çetinkaya, 2013, s. 26). Bu tür işlemlerin ticarî vekil tarafından özel yetki alınmadan da yapılabilmesi gerekmektedir (Cenkcı & Çetinkaya, 2013, s. 26).

Bunun dışında kambiyo senetlerinden olan çeke ilişkin düzenlemeler üzerinde de durmakta fayda bulunmaktadır. 5941 sayılı Çek Kanunu m.5/ f.3'te, çek hesabı sahibi gerçek kişinin, kendisi adına çek düzenlemek üzere bir başkasını temsilci veya vekil olarak tayin edemeyeceği hüküm altına alınmaktadır. Ancak çek hesabı sahibinin tüzel kişi olması durumunda, böyle bir yasaktan bahsedilmemektedir. Bu sebeple, ticarî vekilin kambiyo

taahhüdünde bulunma yetkisinin, kambiyo senedi türünün çek olması ve çek hesabı sahibinin de gerçek kişi olması halinde ortadan kalkacağı ifade edilmektedir (Reisoğlu, 2011, s. 46; Cenkeci, Çetinkaya, 2013, s. 26). Ancak, bizim de katıldığımız görüşe göre bu durumda da çek geçerli olacağından ve çek hesabı sahibine hukuki ve cezai yaptırım uygulanacağından ticarî vekilin çek düzenlemesinde sakınca bulunmamaktadır (Aynı görüş için bkz. Ayhan vd., 2016, s. 476; Poroy & Tekinalp, 2013, s. 355; Demirkapı, 2012, s. 835).

1.3.2.1.2.2. Ticarî Vekili Atayanın İradesinden Doğan Sınırlandırmalar

Ticarî vekili atayan kişinin, ticarî vekili kanuni sınırlandırmalar dışında da sınırlandırması mümkün görülmektedir. Bu durumdaki ticarî vekillerin, artık genel yetkili ticarî vekil olarak adlandırılmaları mümkün değildir; dolayısıyla bu nitelikteki ticarî vekiller sınırlı yetkili ticarî vekiller olarak adlandırılmaktadır.

1.3.2.2. Sınırlı Yetkili Ticarî Vekilin Temsil Yetkisi

Sınırlı yetkili ticarî vekiller de bir işletme için, genel yetkili ticarî vekillerde olduğu gibi süreli veya süresiz atanabilirler. Sınırlı yetkili ticarî vekillerin bir kısmı, kanunda “diğer tacir yardımcıları” başlığı altında TBK m. 552’de düzenlenirken; bir kısım sınırlı yetkili ticarî vekiller ise, ticarî işletme sahibinin iradesine bağlı olarak yapılan sınırlandırmalar neticesinde oluşturulmaktadır.

TBK m. 552’de düzenlenen diğer tacir yardımcılarının temsil yetkilerinin sınırları maddede açık bir şekilde düzenlenmektedir. Bu kişilerin sahip olduğu yetkiler ilk fıkrada; toptan, yarı toptan veya perakende satışlarla uğraşan ticarî işletmelerin görevli veya hizmetlileri, o ticarî işletme içinde, müşterilerin kolaylıkla görebilecekleri bir yerde ve kolayca okuyabilecekleri bir biçimde, yazıyla aksine duyuru yapılmış olmadıkça, ticarî işletmenin alışılmış bütün satış işlemlerini yapmaya, yetkili oldukları işlemler hakkında faturaları imzalamaya, ticarî işletmenin alışılmış işlemlerinden doğan borçların ifa edilmesine veya bunların hiç ya da gereği gibi ifa edilmemesine ilişkin ihtar veya diğer açıklamaları işletme sahibi adına yapmaya; bu nitelikteki ihtar veya diğer açıklamaları, özellikle alışılmış işlem dolayısıyla teslim edilmiş mallara ilişkin ayıp bildirimlerini ticarî işletme adına kabul

etmeye yetkili oldukları şekilde hüküm altına alınmaktadır. Aynı fıkrada, bu tür işlemlerin, sınırlı yetkili ticarî vekiller için olağan işlemler olduğu belirtilmektedir (Kaya vd., 2015, s. 697).

Maddenin ikinci fıkrasında ise, toptan, yarı toptan veya perakende satışlarla uğraşan ticarî işletmelerin görevli veya hizmetlileri, kendilerine yazıyla yetki verilmiş olmadıkça, işletme dışında ve kasa görevlileri atanmışsa, işletme içinde satış bedellerini isteyip alamayacakları, ancak bu kişilerin, satış bedellerini almaya yetkili buldukları hâllerde, faturaları kapatmaya veya makbuz vermeye de yetkili oldukları ifade edilmektedir. Esasında bu fıkrada, belirtilen işlemlerin, sınırlı yetkili ticarî vekiller için olağanüstü niteliği vurgulanmış bulunmaktadır (Kaya vd., 2015, s. 697).

1.4. Ticarî Vekilin Tayin Şekli

Ticarî vekilin tayinine ilişkin TBK m. 551 vd. de herhangi bir özel düzenleme öngörülmemiştir. Bu sebeple, temsile ilişkin TBK m. 40 vd. de düzenlenmelerin uygulanması gerekmektedir.

Temsil yetkisinin verilmesi kural olarak herhangi bir geçerlilik şekline tabi olmadığından (Eren, 2015, s. 437; Kılıçoğlu, 2014, s. 238) ticarî vekile verilen temsil yetkisinde herhangi bir şekil şartı aranmamaktadır. Verilecek olan temsil yetkisi, açık veya örtülü irade açıklamasıyla olabilir. Ancak Pulaşlı'ya göre, anonim şirketlerde yönetim kurulunun ticarî vekil atamaya ilişkin kararının yazılı olması gerekir; aynı zamanda limited şirketlerde, müdürlerin birden fazla olması halinde, ticarî vekilin atanmasına ilişkin kararın oy çoğunluğu ile olduğuna ilişkin tepsit edilmesi bakımından yazılı olması gereklidir (Pulaşlı, 2014, s. 20).

1.4.1. Ticaret Siciline Tescili

Ticarî vekillerin, ticaret siciline tescil edilmesi gerekliliğine ilişkin aşığıdaki paragrafta belirtilen istisna dışında herhangi bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu sebeple, ticarî vekilin atanması, belirtilen istisna dışında, ticaret siciline tescil ve ilan olunamaz; ticarî vekilin ticaret siciline tescili halinde ise bu tescil herhangi bir hukuki sonucu doğurmaz (Ayhan vd., 2016,s. 488; Arkan, 2016, s. 186).

TTK m.371/ f.7 gereğince, anonim şirketlerde yönetim kurulunun temsile yetkili olmayan yönetim kurulu üyelerini veya şirkete hizmet akdiyle bağlı olanları, sınırlı yetkiye sahip ticarî vekil veya diğer tacir yardımcılarını olarak atayabileceği, bunların görev ve yetkilerinin iç yönergede açıkça belirleneceği, bu durumda iç yönergenin noter onaylı bir suretinin tescil ve ilanının zorunlu olduğu belirtilmiştir. Ayrıca TTK m. 629/ f. 3'te de müdürler tarafından şirkete hizmet akdi ile bağlı olanların sınırlı yetkiye sahip ticarî vekil veya diğer tacir yardımcılarını olarak atanması hususunda 367 nci madde ile 371 inci maddenin yedinci fıkrası kıyasen limited şirketlere uygulanacağı belirtildiğinden, bu madde gereği bu kişiler de ticaret siciline tescil ve ilan edilecektir.

Hükümde belirtilen “sınırlı yetkiye sahip ticarî vekiller ile diğer tacir yardımcılarının” kimler olduğunun belirlenmesi, bu hükmün uygulanabilmesi için öncelikli olandır. Kırca, ilgili fıkroda yazan “sınırlı yetkiye sahip ticarî vekil ve diğer tacir yardımcılarını” ibaresinden şu anlamın çıkabileceğine işaret etmektedir: İlk olarak, burada TBK m.551 ve 552'de ifade edilen ticarî vekil ve diğer tacir yardımcılarının atanmalarının bu fıkradaki kapsamda olmayacağını, sadece yetkilerinin kapsamları sınırlandırılan ticarî vekil ve diğer tacir yardımcılarının bu kapsama gireceği düşünülebilir. Yani, bu hükme “sınırlı yetkiye sahip ticarî vekil” ile “sınırlı yetkiye sahip diğer tacir yardımcılarını”nın girebileceği düşünülebilir. İkinci olarak ise, sınırlı yetkiye sahip ticarî vekil ile, işletmesinin bazı işlerini yürütmek için yetkilendirilen ticarî vekilin de kastedildiği ihtimal dâhilindedir. Yine temsil yetkisine gerçek anlamda sınırlama getirmeyen “birlikte temsil”, “şube işleriyle temsil” gibi sınırlamalar da bu kapsama girmektedir (Kırca, 2014, s. 26). Bu düşünce ile de hükmün kapsamında “sınırlı yetkiye sahip ticarî vekil” ile “diğer tacir yardımcılarını” bulunmaktadır. Yanlı ve Okutan Nilsson ise, bu hükmün kapsamında, ister genel yetkili, ister sınırlı yetkili ticarî vekil olsun, her ikisi de temsil yetkileri sınırlandırılmış tacir yardımcılarını olduğundan bu hükmün kapsamına girdiğini ileri sürmektedirler (Yanlı & Okutan Nilsson, 2014, s. 15). Gerçekten de, yazarların belirttikleri gibi, bu hükmün kapsamına genel yetkili ticarî vekillerin alınmaması halinde, temsil yetkisi bulunan yönetim kurulu üyeleri, murahhaslar ve ticarî temsilciler ve sınırlı yetkili ticarî vekiller

ticaret siciline tescil edilirken, genel yetkili ticarî vekiller ticaret siciline tescil edilmeyeceklerdir (Yanlı & Okutan Nilsson 2014, s. 15).

Kanun'da açıkça belirtildiği üzere, anonim şirkete “hizmet akdi” ile bağlı olan ticarî vekillere ilişkin bu düzenleme getirilmiştir. Burada, anonim şirket ile daha önce belirttiğimiz üzere ticarî vekil arasında hizmet akdi dışında bir sözleşme (vekâlet, ya da başka bir sözleşme) olması halinde bu hükmün uygulanıp uygulanamayacağı sorusu akla gelebilir. Doktrinde, bizim de katıldığımız görüşe göre, “hizmet akdi ile şirkete bağlananları” amaca göre yorum yoluyla, sürekli şekilde hizmet görenler olarak anlamak gerektiği ve bu sebeple bu sözleşmenin eser, vekâlet veya başka bir sözleşme bağlamında da mümkün olması gerektiğidir (Yanlı & Okutan Nilsson, 2014, s. 13).

Bu şekilde atanan ticarî vekillerin ticaret siciline tescilinin kurucu mu bildirici etkiye mi sahip olduğuna ilişkin Kırca, tescilin bildirici etkiye sahip olduğunu ileri sürmektedir (Kırca, 2014, s. 32). Bu sebeple de yazar, iç yönergenin tescil edilmemiş olmasında bile, sınırlı yetkili ticarî vekil veya diğer tacir yardımcılarının yaptığı hukuki işlemlerin, üçüncü kişilere karşı şirketi bağlayacağını ifade etmektedir. Kanaatimizce de, iç yönergenin tescil edilmesi bildirici etkiye sahiptir. Zira yönetim kurulunun almış olduğu bir karar bulunmaktadır ve bu kararın geçerli olabilmesi için ticaret siciline tescil edilmesinin gerekliliğine ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır.

Aynı zamanda, nitelikleri itibariyle ticarî vekil olan gemi müdürlerinin tayini ve azli TTK m. 1068/3 gereği ticaret ve gemi siciline tescil olunur.

2. TİCARİ VEKİLİN REKABET ETMEME YÜKÜMLÜLÜĞÜ

Ticarî vekile ilişkin rekabet etmeme yüklümlülüğü, özel olarak TBK m. 553'te düzenleme alanı bulmaktadır. Bu kanuni rekabet yasağı ile, ticarî vekillerin, ticarî işletme sahibinin izni olmaksızın, doğrudan doğruya veya dolaylı olarak kendilerinin ya da üçüncü bir kişinin hesabına işletmenin yaptığı türden iş yapamayacakları gibi, kendi hesaplarına bu tür işlemleri üçüncü kişilere de yaptıramayacakları belirtilmektedir.

Ticarî vekilin, rekabet ememe yüklümlülüğe ilişkin düzenleme bulunmasa dahi ticarî işletme sahibi ile aralarındaki ilişki dolayısıyla bazı hallerde rekabet etmeme yüklümlülüğüne tabi olabileceği söylenebilir. Ancak

buna rağmen ayrı bir hüküm ile rekabet yasağının düzenlenmesi, kanun koyucunun ticarî vekilin ve diğer tacir yardımcılarının idare ve temsil yetkilerini dikkate alarak ticarî işletme sahibini koruma isteğinin tezahürü olabilir (Aydın & Kaplan, 2014, s. 176).

Doktrinde, ticarî vekilin tabi olduğu rekabet yasağına ilişkin bir ayrıma gidildiği görülmektedir. Buna göre, genel yetkili ticarî vekiller, ticarî işletme sahibi ile arasındaki ilişkinin türü fark etmeksizin, rekabet yasağına tabi iken; sınırlı yetkili ticarî vekiller bakımından ise, ticarî işletme sahibi ile arasında hizmet sözleşmesi bulunanlar sadece rekabet yasağına tabidirler (Feyzioğlu, 1978, s. 439; Başoğlu, 1980, s. 226; Aydın & Kaplan, 2014, s. 176). Kanaatimizce, bu maddenin kapsamına her iki ticarî vekil türü de girmektedir. Zira “hizmette bulunma”, iş görme sözleşmeleri olarak, hizmet sözleşmesini kapsayan bir üst kavram olarak da kullanılmaktadır. Aynı zamanda, rekabet etmeme yükümlülüğü sadakat yükümlülüğünün pratikteki bir görünümüdür. Sınırlı yetkili ticarî vekilin, ticarî işletme sahibi ile aralarında vekâlet sözleşmesi bulunması halinde de, sadakat yükümlülüğünün gereği olarak vekilin rekabet etmeme yükümlülüğünü ihlal etmemesi gerekmektedir. Bu sebeple, örneğin, ticarî işletme sahibiyle arasında vekâlet sözleşmesi bulunan sınırlı yetkili ticarî vekilin de madde gereği kanuni olarak rekabet etmeme yükümlülüğü bulunmaktadır.

2.1. Rekabet Etmeme Yükümlülüğünün Kapsamı ve Süresi

Rekabet etmeme yükümlülüğünün kapsamını, maddedeki “...işletmenin yaptığı türden bir işi⁷...” ifadesinden anlaşılacağı üzere, ticarî

---

⁷ Buradaki “iş” kavramından ne anlaşılması gerektiğine ilişkin doktrinde farklı görüşler bulunmaktadır. Başoğlu’na göre, kaynak İsviçre Borçlar Kanunu’ndaki “iş” ibaresinden farklı olarak, maddede “işlem” denildiği için buradaki ifadeyi işlemlerle sınırlı olarak anlamak daha uygundur. Çünkü “iş” kavramı işlem, eylem ve olayları da kapsayan daha geniş bir kavramdır. Bkz. Başoğlu, 1980, s. 229. Demirkapı ise, iş kavramının hukuki işlem kavramını da kapsayan bir üst kavram olması sebebiyle ve rekabet yasağına ilişkin fiillerin sadece hukuki işlem şeklinde ortaya çıkacağı kabul edilemeyeceğinden hareketle burada maddede yazıldığı gibi “iş” olarak anlaşılması gerektiğini ifade etmektedir. Aksi takdirde bir işletme açarak sadece tanıtım faaliyetinde bulunmak, üçüncü kişilerle hukuki işlem gerçekleştirilmediği gerekçesiyle rekabet yasağı kapsamında sayılmayacaktır. Bkz. Demirkapı, 2012, s. 851. Aydın ve Kaplan’ın da ifade ettiği üzere, maddede “...işletmenin yaptığı türden

işletmenin faaliyetini sürdürdüğü iş alanı belirlemektedir. Ancak burada, ticarî işletmenin fiilen uğraştığı iş anlaşılması gerekmektedir (Kırca, 1996, s. 173; Başoğlu, 1980, s. 229; Aydın & Kaplan, 2014, s. 183). Dolayısıyla, ticarî vekilin rekabet yasağının kapsamını, ticarî işletmenin fiilen uğraştığı iş oluşturmaktadır. Bununla beraber, rekabet yasağı yer bakımından aynı müşteri çevresiyle sınırlı olarak düşünölmelidir (Kırca, 1996, s. 174; Başoğlu, 1980, s. 227).

Ticarî vekilin sadece kişisel ihtiyaçlarını gidermek amacıyla yaptığı ve herhangi bir ticarî kazanç amacı gütmendiği işler, rekabet yasağının kapsamına girmemektedir (Kırca, 1996, s. 174). Aynı zamanda ticarî vekilin, bir kere dahi bu işi yapması rekabet yüklümlülüğünün ihlali için yeterli olup, ihlalin varlığı için bu işi sürekli şekilde yapması gerekli değildir (Kırca, 1996, s. 175).

Ticarî vekilin TTK m. 553 kapsamında yasaklanmış işleri şöyle kaleme alınmıştır: “... *doğrudan doğruya veya dolaylı olarak, kendilerinin ya da bir üçüncü kişinin hesabına işletmenin yaptığı türden bir iş yapamayacakları gibi, kendi hesaplarına bu tür işlemleri üçüncü kişilere de yaptıramazlar.*” Bu hükümden hareketle, ticarî vekilin ticarî işletmenin yaptığı türden bir işi yapmasının rekabet yasağı kapsamına girebileceği halleri şöyle sıralayabiliriz: Ticarî vekil, öncelikle kendi ad ve hesabına ticarî işletmenin faaliyet alanına giren herhangi bir işi yapamaz. Bunun yanında, kendi adına ve fakat başkası hesabına da (komisyoncu gibi) aynı şekilde ticarî işletmenin faaliyet alanına giren işlem yapamaz. Diğer bir halde, ticarî işletmenin faaliyet alanına giren işlemler, ticarî vekilin doğrudan üçüncü bir kişi adına ve hesabına yapamamasıdır. Son olarak ise, ticarî vekilin, ticarî işletmenin faaliyet alanına giren işlemler üçüncü kişi adına ancak kendi hesabına yaptırmamasıdır.

Burada üzerinde durulması gereken bir husus da, ticarî vekilin tüzel kişi olması halinde rekabet yasağı kapsamında nasıl değerlendirileceğidir. Rekabet etmeme yüklümlülüğüne ilişkin olarak gerçek veya tüzel kişi arasında ayırım yapılmasına gerek yoktur. Bu nedenle, tüzel kişi ticarî vekilin rekabet

---

bir iş...” ve “... bu tür işlemler...” denilerek, maddede her iki kelimenin de kullanılması hükmün teknik olarak özenli kaleme alınmadığını göstermektedir. Hükmün amacından hareketle, ticarî vekilin menfaat sağlamak suretiyle ticarî amaçla yaptığı her türlü iş ve işlem bu yüklümlülüğün kapsamına girmektedir. Bkz. Aydın & Kaplan, 2014, s. 182.

yasağına tabi olduğunda tereddüt etmemek gerekir. Bununla birlikte, tüzel kişinin yönetiminde bulunan kişilerin rekabet yasağına tabi olup olmadığı hususu değerlendirilmelidir. Kanaatimizce, burada yönetim kuruluna seçilen tüzel kişilerin rekabet yasağının uygulanmasına ilişkin düşünce tarzı benimsenebilir. Şöyle ki, tüzel kişinin yönetim kurulu üyesi olması halinde, yönetim kurulu üyelerinin rekabet yasağına ilişkin hükmün (TTK m. 396) yalnız tüzel kişi yönetim kurulu üyesi için değil de, onun adına hareket eden gerçek kişi için de uygulanması gerektiği dile getirilmiştir (Kırca, 2012, s.57; Eminoğlu & Çakır, 2014, s. 277). Aynı şekilde, tüzel kişinin ticarî vekil seçilmesinde de, ticarî vekilin rekabet yasağı hem tüzel kişiye hem de tüzel kişi adına hareket eden kişiye uygulanmalıdır. Ancak şu hususu da hatırlatmak gerekir ki, ticarî vekile ilişkin uygulanan rekabet yasağı, yönetim kurulu üyelerine uygulanan rekabet yasağına nazaran daha dar kapsamlıdır. Yönetim kurulu üyelerinin, ortak olması da rekabet yasağı kapsamına girerken, ticarî vekiller için böyle bir hüküm öngörülmemiştir. Bu sebeple, ticarî vekilin, ticaret şirketlerine ortak olması mümkündür (Öçal, 1983, s. 218). Ancak kanaatimizce, ticarî vekillerin de ortak olmalarını engelleyen bir düzenleme rekabet etmeme yükümlülüğünün amacına daha uygun bir çözüm olacaktır.

Belirtilmesi gereken bir diğer husus da, ticarî vekilin, ticarî işletmenin iş sahasına giren bir işi yapması halinde, onun rekabet etme yükümlülüğünü ihlal ettiğini söyleyebilmemiz için, bu işi ticarî işletme sahibinin iznini almadan yapmış olması gerekmektedir. Zira maddede “...işletme sahibinin iznini almaksızın...” demek suretiyle, bu husus belirtilmektedir. Bu iznin açık veya örtülü olması mümkündür (Feyzioğlu, 1978, s. 440; Kırca, 1996, s. 176). Ticarî işletme sahibinin bir defasında, ticarî vekilin rekabet yasağını ihlal ederek yaptığı bir işe susması ona tüm işler için izin verdiği anlamına gelmemelidir (Kırca, 1996, s. 177). Ayrıca, ticarî işletme sahibi izni, rekabet yükümlülüğünü ihlal eden bir işin gerçekleşmesinden önce verilebileceği gibi, işin gerçekleşmesinden sonra da verebilir (Aydın & Kaplan, 2014, s. 183).

Ticarî vekilin rekabet etmeme yükümlülüğü yukarıda belirttiğimiz üzere, ticarî işletme sahibinin izni olması halinde kalkmaktadır. Bu sebeple, TBK m. 553’te bulunan düzenlemenin emredici olmadığını ve dolayısıyla kanuni rekabet yükümlülüğünün kısmen veya tamamen kaldırılabilmesini söylemek mümkündür (Aydın & Kaplan, 2014, s. 183). Ancak, kanuni

rekabet etmeme yükümlülüğünün genişletilmesi her durumda olanaklı değildir. Şöyle ki, ticarî işletmenin fiili faaliyet alanına girmeyen bir işin, rekabet yasağı kapsamına girebilmesi için ticarî işletmenin bundan zarar görme olasılığının bulunması gerekmekte olup, aksi takdirde bu kapsamı genişleten sözleşmeler geçersiz kabul edilmelidir (Aydın & Kaplan, 2014, s. 185).

Ticarî vekilin, rekabet etmeme yükümlülüğünün ne kadar süre devam edeceğine ilişkin TBK m. 553'te bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu yükümlülük, ticarî vekilin bu sıfatı devam ettiği müddetçe bulunmaktadır (Can, 2007, s. 17). Şayet, ticarî vekilin sıfatı sona erdikten sonra da bu rekabet yasağının devam etmesi arzu ediliyorsa, taraflar arasında rekabet yasağı sözleşmesi yapılması gerekmektedir (Can, 2007, s. 17; Aydın & Kaplan, 2014, s. 186).

TBK m. 444' vd. de düzenlenen rekabet yasağı sözleşmesi, ticarî vekil ile ticarî işletme sahibinin arasında hizmet sözleşmesi bulunması halinde uygulanabilir. Bu durumda, TBK m. 444/ f.1 gereği, ticarî vekil, ticarî işletme sahibi ile aralarındaki ilişkinin son bulması halinde, ticarî işletme sahibine karşı, onunla rekabet etmekten, özellikle kendi hesabına rakip bir işletme açmaktan, başka bir rakip işletmede çalışmaktan ve bunların dışında, rakip işletmeyle başka türden bir menfaat ilişkisine girişmekten yazılı olarak kaçınmayı üstlenebilir.

Ticarî vekil ile ticarî işletme sahibinin arasındaki ilişkinin vekâlet sözleşmesi, ortaklık sözleşmesi gibi farklı hukuki sözleşmeler olması halinde de rekabet yasağı sözleşmesi yapılması mümkün olmakla birlikte, bu halde TBK m. 444 vd. de düzenlenen hükümler uygulama alanı bulmaz. Bu durumda, ticarî vekil ile ticarî işletme sahibinin arasındaki ilişkinin niteliğine uygun şekilde rekabet yasağı sözleşmesi yapılması gerekmektedir.

2.2. Rekabet Etmeme Yükümlülüğüne Aykırılığın Hüküm Ve Sonuçları

TTK m. 553/ f. 2’de, ticarî işletme sahibi açısından, ticarî vekilin rekabet etmeme yükümlülüğüne aykırı davranması halinde, ticarî vekile karşı seçimlik olarak tanınmış hakları mevcuttur⁸.

Ticarî vekilin rekabet yükümlülüğüne aykırı davranması halinde, ticarî işletme sahibi TBK m. 553/ f. 2 gereği, aralarındaki hukuki ilişkiden doğan hakları saklı kalmak kaydıyla, uğradığı zararın giderilmesini isteyebileceği gibi, bunun yerine, ticarî vekilin kendi hesabına yaptığı veya üçüncü kişilere yaptırdığı işlerin kendi hesabına yapılmış sayılmasını ve bu işler dolayısıyla aldıkları ücretin verilmesini veya aynı işlerden doğan alacağın devredilmesini isteyebilir.

Rekabet etmeme yükümlülüğüne aykırılık halinde, ilk seçimlik hak olarak, ticarî işletme sahibi ticarî vekilden uğradığı zararın tazminini talep edebilir. Bunun için, ticarî vekilin icra ettiği fiilin rekabet yasağı kapsamında bir fiil olması, bu fiil dolayısıyla bir zararın meydana gelmesi ve nihayet bu fiil ve zarar arasında nedensellik bağının bulunması gerekir. Ticarî vekilin kusurlu olduğunun ispatı gerekmez (Kırca, 1996, s. 179). Bilakis tazminat ödememek için kusurlu olmadığını, bu fiilin rekabet yasağı kapsamına girmediğini ispat etmesi gerekmektedir.

Ticarî işletme sahibinin, rekabet etmeme yükümlülüğüne aykırı davrandığı dolayısıyla ticarî vekilden isteyebileceği tazminat, ticarî işletme sahibinin malvarlığında meydana gelen fiili zarar veya yoksun kalınan kar nedeniyle olabilir (Aydın & Kaplan, 2014, s. 189).

Ticarî işletme sahibinin, bir diğer seçimlik hakkı ise, ticarî vekil tarafından yapılan işlerin kendi hesabına yapılmış sayılmasını ya da ticarî vekilin elde ettiği menfaatlerin kendisine devredilmesini isteme hakkıdır.

Ticarî işletme sahibinin, ticarî vekil tarafından yapılan işlerin kendi hesabına yapılmış sayılmasını istemesi için, bu işlerin ticarî vekilin hesabına

---

⁸ 818 sayılı BK’da ise bu hüküm seçimlik haklar olarak düzenlenmemiş ve bu sebeple ticarî işletme sahibinin bu haklara birlikte sahip olacağı anlamı çıkıyordu. Bkz. Becker, 1982, s. 597. Bu durum da eleştirilerek maddedeki “ve” bağlacı yerine “veya” bağlacının kullanılması gerektiği ifade ediliyordu. Kırca, 1996, s. 180.

yapılması gerekir. Aksi takdirde, bunu istemesi mümkün değildir (Becker, 1982, s. 597). Ticarî vekilin, işlemini kendi hesabına yapmayıp başkası hesabına yaptığı durumlarda (komisyoncu gibi) ancak, ticarî vekilin elde ettiği menfaatlerin kendisine devrini isteyebilir. Bu menfaatlerin, ticarî vekilin elde ettiği kar payı, ücret, prim, komisyon, alacak hakkı, kazanç olması muhtemeldir (Aydın & Kaplan, 2014, s. 190).

Ayrıca belirtmek gerekir ki, ticarî vekilin rekabet etmeme yükümlülüğünü ihlal etmesi durumunda, katlanacağı sonuçlar sadece bununla sınırlı değildir. Şöyle ki, ticarî vekilin ticarî işletme sahibi ile arasında bulunan ilişkinin hukuki niteliğiyle de bağlantılı olarak, o ilişkinin düzenlendiği genel hükümlerde de buna ilişkin yaptırımlar bulunabilir. Örneğin, ticarî işletme sahibi ile arasında hizmet sözleşmesi bulunan bir ticarî vekilin rekabet etmeme yükümlülüğüne aykırı davranması, ticarî işletme sahibi açısından, ticarî vekil ile aralarındaki sözleşmenin son bulması için haklı bir fesih nedeni oluşturur (TBK m. 435) (Feyzioğlu, 1978, s. 441; Kırca, 1996, s. 180).

2.3. Zamanaşımı

Ticarî vekilin rekabet etmeme yükümlülüğünü ihlal etmesi halinde, ticarî işletme sahibinin taleplerinin hangi süre içerisinde ileri sürülebileceğine ilişkin özel bir düzenleme bulunmamaktadır. Öğretide zamanaşımı süresiyle ilgili olarak farklı fikirler ileri sürülmektedir. Bir görüşe göre, rekabet etmeme yükümlülüğü caiz olmayan vekâletsiz iş görmenin bir çeşidi olması sebebiyle, haksız fiile ilişkin TBK m. 72 gereği, iki ve on yıllık zamanaşımı süresi uygulanır (Tandoğan, 1957, s. 207; Kırca, 1996, s. 181). Diğer bir görüşe göre ise, burada alacaklara ilişkin genel zamanaşımı süresinin uygulanması gerekmektedir (Gautschi, 1962, Art. 464, N. 9a).

Kanaatimizce, ticarî vekilin rekabet etmeme yükümlülüğüne ilişkin ticarî işletme sahibinin talepleri, TBK m. 146 gereği on yıllık zamanaşımına tabidir. Nitekim hükümde açıkça aksine bir hüküm bulunmadıkça, her alacağın on yıllık zamanaşımına tabi olacağı kaleme alınmıştır. Ancak, olması gereken hukuk açısından, Alman Ticaret Kanununun 61. paragrafında bu taleplere ilişkin belirtilen 3 ay ve 5 yıllık zamanaşımı gibi bir sürenin bizim hukukumuzda da belirtilmesi daha uygundur.

SONUÇ

Ticarî vekil, ticarî işletmelere, işletmenin bütün olağan işlerin veya belirli bazı işlerin yürütülmesi için atanmış tacir yardımcılarındadır. Ticarî vekile verilen bu yetkinin kapsamı ticarî vekilin tayin türünü belirlemektedir.

Ticarî vekilin kural olarak ticaret siciline kayıtları mümkün değildir. Ancak TTK m. 371/f.7'deki hükümle anonim şirketlere, ve yapılan atıfla da limited şirketlere atanan ticarî vekiller için bu mümkün hale getirilmiştir. Hükümdeki “sınırlı yetkili ticarî vekil” kavramından ne anlaşılması gerektiği öğretide tartışmalara yol açmıştır.

Ticarî vekilin özel olarak düzenlenen tek yükümlülüğü, rekabet etmeme yükümlülüğüdür. Öğretide genel yetkili ticarî vekillerin rekabet etmeme yükümlülüğüne ilişkin bir tartışma bulunmazken, sınırlı yetkili ticarî vekiller için hükümdeki “*hizmetinde bulunan*” ifadesinden lafzi olarak hizmet sözleşmesiyle bağlı sınırlı yetkili ticarî vekillerin sadece bu yükümlülükleri bulunduğu dile getirilmektedir. Kanaatimizce, her ne kadar lafzi olarak böyle bir anlam oluşsa da, ticarî işletme sahibi ile arasında vekâlet sözleşmesi bulunan sınırlı yetkili ticarî vekillerin de sadakat yükümlülükleri gereği bu yasak kapsamında değerlendirilmeleri gerektiğini düşünmekteyiz.

Ticarî vekilin kanundan doğan rekabet etmeme yükümlülüğü, ticarî işletme sahibi ile aralarındaki sözleşme boyunca devam etmektedir. Ticarî vekilin bu yükümlülüğünü ihlal etmesi halinde, ticarî işletme sahibinin taleplerini ne kadar sürede talep edebileceği maddede düzenlenmemiştir. Bu durumda, TBK m. 146 gereği on yıllık zamanaşımı süresinin uygulanması gerektiğini söylemek mümkündür.

KAYNAKÇA

- Arkan, S. (2016). *Ticarî İşletme Hukuku*. Ankara: Banka Ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü.
- Aydın, S. & Kaplan, H. A. (2014). Bağlı Tacir Yardımcılarının Rekabet Yasağı. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 18 (3-4). 165-203.
- Ayhan, R., Özdamar, M. & Çağlar, H. (2016). *Ticarî İşletme Hukuku Genel Esaslar*. Ankara: Yetkin.
- Ayoğlu, T. (2012). *Bağımlı ve Bağımsız Tacir Yardımcıları Bakımından Getirilen Yenilikler, Yeni Türk Ticaret Kanunu'nun Ticarî İşletme Hukuku Anlamında Getirdiği Yenilikler, Sempozyum, İstanbul*. s. 47, 48.
- Bašođlu, Ş. (1980). Bağlı Tacir Yardımcılarının Kanundan Dođan Rekabet Yasağı. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 1(1). 221-237.
- Baştuğ, İ. & Erdem, E. (1993). *Ticarî İşletme Hukuku*. Ankara: Ankara Üniversitesi.
- Becker, H (1982). *Ticarî Temsil Yetkisi (Prokura) ve Ticarî Vekillerin Temsil Yetkileri (andere Handlungsvollmachten)*, Suat Dura (Çev.), Yargıtay Dergisi 8 (3-4). 428-439, 585-599.
- Berzek, A. N. (2007). *Ticaret Hukukunun Genel İlkeleri*. Ankara: Beta.
- Bilgili, F. & Demirkapı, E. (2016). *Ticaret Hukuku Bilgisi*. Bursa: Seçkin.
- Bozer, A. & Göle, C. (2015). *Ticarî İşletme Hukuku*. Ankara: Sözkese.
- Can, O. (2007). Rekabet Yasağı ve Rekabet Sınırlandırmaları Hukuku İlişkisi. *Rekabet Dergisi*. Ankara. 32. S. 3-42.
- Cenkci, E. & Çetinkaya, M. (2013). Ticarî Vekilin Kambiyo Taahhüdünde Bulunma Yetkisi. *Terazi Aylık Hukuk Dergisi*. Ankara: Seçkin. S. 25-29.
- Demirkapı, E. (2012). 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun Ticarî Temsilciye İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. İzmir 12 (Özel Sayı). 795- 872.
- Demirkapı, E. (2013). Ticarî İşletmenin Tespiti Açısından Esnaf İşletmesi Kapsamının Değerlendirilmesi, *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. Ankara, 17 (1-2). s. 371-441.
- Domaniç, H. (1970). *Ticaret Hukukunun Umumi Esasları*. İstanbul: Fakülteler.
- Edgü, E. (1964). *Ticaret Hukuku I Umumi Hükümler*, Ankara: Sevinç.
- Eminoğlu, C. & Çakır, F. B. (2014). Anonim Ortaklıklarda Tüzel Kişilerin Yönetim Kurulu Üyesi Seçilmesi Ve Kamu Tüzel Kişilerinin Yönetim Kuruluna Temsilci Ataması. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi* 18 (3-4). 277-297.
- Eren, F. (2015). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*, Ankara: Yetkin.

- Ertaş, Ş. (2014). Tescilli Taşınır Rehinleri. *Yaşar Üniversitesi Dergisi*. 8 (Özel Sayı). 1155-1182.
- Feyzioğlu, F. N. (1978). *Ticarî Mümessiller Ve Diğer Ticarî Vekiller*. Ord. Prof. Dr. Halil Arslanlı'nın Anısına Armağan. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi. 407-443.
- Gautschi, G. (1962), Berner Kommentar, (Herausgeber: H. Becker), Das Obligationen, 6. Teilband, Besondere Auftrags- und Geschäftsführungsverhältnisse sowie Hinterlegung, Artikel 425-491 OR, Bern: Verlag Stämpfli & Cie.
- İmregün, O. (2005). *Kara Ticaret Hukuku Dersleri (Genel Hükümler- Ortaklıklar-Kıymetli Evrak*. İstanbul: Filiz.
- Kaya, A., Ülgen, H., Helvacı, M., Kendigelen, A. & Ertan Nomer, N. F. (2015). *Ticarî İşletme Hukuku*. İstanbul: On İki Levha.
- Kılıçoğlu, A. M. (2014). *Borçlar Hukuku Genel Hükümler*. Ankara: Turhan.
- Kırca, İ. (1996). *Ticarî Mümessillik*. Ankara: Yetkin.
- Kırca, İ. (2012). Anonim Şirketlerde Tüzel Kişilerin Yönetim Kurulu Üyeliği, *BATİDER*, 28 (2), s.51-59.
- Kırca, İ. (2014). TTK m. 371 Hakkında Bir İnceleme: AB'ye Üyelik Yolunda Geri Adım. *BATİDER*. 30 (3). 22-37.
- Mimaroglu, S. K. (1978). *Ticaret Hukuku C.I İşletme Hukuku*, Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları.
- Mineliler, Z. (2010). *Ticarî Vekil*. Prof. Dr. Fırat Öztan'a Armağan. 2. Ankara: Turhan Kitabevi. 1467-1488.
- Öçal, A. (1983). Ticarî Mümessilin Rekabet Yapmama Borcu, *Eskişehir Anadolu Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 1 (2). 215-220.
- Poroy, R. & Tekinalp, Ü. (2013). *Kıymetli Evrak Hukuku Esasları*. İstanbul: Vedat.
- Poroy, R., Tekinalp, Ü. & Çamoğlu, E. (2014). *Ortaklıklar Hukuku 1*, İstanbul: Vedat.
- Pulaşlı, H. (2014). Şirketler Hukukundaki Temsil İle Borçlar Kanunundaki Ticarî Mümessil ve Ticarî Vekil Ayrımı. *Türkiye Noterler Birliği Hukuk Dergisi*, 2. 3-22.
- Reisoğlu, S. (2013). *Türk Kefalet Hukuku*, Ankara.
- Rumpf, C. (2009). Alman Hukuku'nda Ticarî Vekil Ve Yetkileri. *Kazancı Hukuk Dergisi* (55-56).
- Tandoğan, H. (1957). *Mukayeseli Hukuk ve Hususiyle Türk İsviçre Hukuku Bakımından Vekâletsiz İş Görme*. İstanbul: Fakülteler.
- Taşatan, C. (2013). Ticarî Vekil. *İstanbul Barosu Dergisi*. 87 (2). 321-341.

- Topçuoğlu, M. (2011). Yeni Tacir Yardımcısı Pazarlamacı. *Süleyman Demirel Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*. 1 (2). 27-70.
- Yanlı, V. & Okutan Nilsson G. (2014). *Anonim Şirketlerde Sınırlı Yetkili Temsilci Tayini*, Ankara. BATİDER 30 (4). 5-42.
- Yavuz, C. (2014). *Türk Borçlar Hukuku Özel Hükümler*. İstanbul: Beta.
- www.kazanci.com
- <https://www.bankalar.org/bankacilik-terimleri/para/>